

מקורות לשיעור בבית הרב קוק, אור לג' שבט תשע"ו, פרשת בא

מלך אין לארבה / הרב יצחק חי זאגא

- א. שמות י' - ויאמר ד' אל משה בא אל פרעה כי אני הכבדתי את ליבו.. ולמען תספר באזני בנך ובן בנך.. וידעתם כי אני ד'. כי אם מאן אתה לשלח את עמי הנני מביא מחר ארבה בגבלך. וכסה את עין הארץ.. ואכל את כל העץ הצמח לכם מן השדה. ומלאו בתיך ובתי כל עבדיך ובתי כל מצרים אשר לא ראו אבתיך ואבות אבתיך.. ויפן ויצא מעם פרעה. ויאמרו עבדי פרעה אליו.. הטרם תדע כי אבדה מצרים.. ורוח.. נשא את הארבה.. ויכס את עין כל הארץ ותחשך הארץ.. וימהר פרעה לקרא למשה ולאהרן.. ועתה שא נא חטאתי אך הפעם והעתירו לדי.. ויסר מעלי רק את המות הזה.
- ב. שמות רבה יג' ד' - .. ולמען תספר באזני בנך, זו מכת ארבה.. וכסה את עין הארץ, ומלאו בתיך, ויפן ויצא מעם פרעה, מהו כן? שראה אותם שהיו פונים זה בזה והיו מאמינים לדבריו ויצא משם כדי שיטלו עצה לעשות תשובה.
- ג. במדבר כב' ה' - ..הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את עין הארץ.. רש"י - סיחון ועוג שהיו שומרים אותנו עמדו עליהם והרגום. במדבר טו' כד' - והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה..
- ד. משלי ל' - ארבעה הם קטני ארץ והמה חכמים מחכמים. הנמלים.. שפנים.. מלך אין לארבה ויצא חצץ כלו. שממית.. מצודת דוד - כי אם הלכו יחידים היו בני אדם צדים אותם אבל כשהם יחד רבי המספר כולם חדלים מהם הואיל וא"א לצוד את כולם ולמדו דעת את העם שלא יריבו ואיש את אחיו יעזורו. רש"י שמות י' יד' - ואחריו לא יהיה כן - ואותו שהיה בימי יואל, שנאמר (יואל ב ב) כמוהו לא נהיה מן העולם, למדנו שהיה כבד משל משה כי אותו של יואל היה על ידי מינון הרבה, שהיו יחד ארבה ילק חסיל גזם, אבל של משה לא היה אלא של מין אחד, וכמוהו לא היה ולא יהיה.
- ה. תולדות יעקב יוסף פרשת בא - והענין שהוא רבוי המנהיגים, שלא יהי דבר אחד לדור רק ההיפך שיהי כולם ראשים מנהיגים, ששמעתי שזהו ברכת אליהו לעיר אחד שיהיו כולם מנהיגים וכו', ואז נהפך מן דבר אחד לדבר ח"ו, או לברד. ומכח זה וכסה את עין הארץ.. כמו עיני העדה, שהיה ראוי להשגיח על הארץ, נעשו אלו הרבה מנהיגים..
- ו. פסיקתא זוטרתא בלק קכו : - ויכס את עין הארץ. קראם בשם ארבה. מה ארבה חלש ואין מלך יכול לעמוד לפניהם כך אלו לא מפני גבורתם היו נוצחים אלא מפני ברכת אביהם.
- ז. בראשית כב' - ויאמר בי נשבעתי נאם ד' כי יען אשר עשית את הדבר הזה ולא חשכת את בנך את יחידך. כי ברך אברכך והרבה ארבה את זרעך ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת הים וירש זרעך את שער איביו.
- ח. בראשית ג' טז' - אל האשה אמר הרבה ארבה עצבונך והרנך בעצב תלדי בנים.. בעל הטורים - הרבה ארבה. ב' במסורת. הכא הרבה ארבה עצבונך. ואידך הרבה ארבה את זרעך. פירוש עצבונך זהו דם נדות (לעירובין ק:). רמז למה שאמרו רבותינו ז"ל (כתובות י:). כל אשה שדמיה מרובין בניה מרובין.
- ט. יהושע כד' ג' - ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר ואולך אותו בכל ארץ כנען וארבה את זרעו ואתן לו את יצחק.
- י. סידור הרש"ש - והרבה ארבה. גימטריא יצחק. שהוא גימטריא ד"פ ב"ן..
- יא. יואל ב' - לפניו אכלה אש ואחריו תלהט להבה.. כמראה סוסים מראהו וכפרשים כן ירוצון. כקול מרכבות על ראשי ההרים ירקדון כקול להב אש אכלה קש כעם עצום ערוך מלחמה. מפניו יחילו עמים.. כגבורים ירצון כאנשי מלחמה יעלו חומה.. וד' נתן קולו לפני חילו כי רב מאד..
- יב. בראשית ב' כב' - ויבן ד' אלוקים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה.. רש"י - כבנין, רחבה מלמטה וקצרה מלמעלה לקבל הולד, כאוצר של חטים שהוא רחב מלמטה וקצר מלמעלה, שלא יכביד משאו על קירותיו. נדה מה : - ויבן ה' [אלוקים] את הצלע מלמד שנתן הקדוש ברוך הוא בינה יתירה באשה יותר מבאיש.
- יג. משלי ח' יד'-טו' - לי עצה ותושיה אני בינה לי גבורה. בי מלכים ימלכו.. גר"א - שכל הפסקים והעצות הכל בתורה.

יד. אורות התחיה ט' - כשהמעשים הם טובים, כשהמדות הן זכות, חולמת היא האומה חלומות של קדושה עליונה ושכלה מאיר באור אלוקים, וכשהמעשים נפחתיים והמדות מתעכרות אז השאיפות הלאומיות גם הן נעשו ירודות וכעורות, וממילא גם חלשות, כי אין גבורה של אמת רק גבורה של מעלה, גבורת אלוקים.

טו. ישראל ותחיתו ט' - ומקור הגבורה והעז, גם זה שמתגלה בכבישת החיים, מתוך אוצר גבורת אל ד' יוצר עולמים היא לקוחה.

טז. אורות ישראל ט' ו' - ודאי יש צורך לעולם וגם לישראל בגבורים כובשים. אבל מה שיתן את רוח הגבורה להיות הולך וחי מתאים לטבע האומה במקוריותה, זאת היא כל תביעת הקדושה, התורה והמצוה, גודל ההשגה וטהרת החיים וקדושתם.